10/01/2024

Καβάλα: Η Βασιλική Β’, ένας αλειτούργητος ναός που αναστηλώθηκε στους Φιλίππους

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Η Βασιλική Β’, ο επιβλητικός παλαιοχριστιανικός ναός που βρίσκεται εντός του αρχαιολογικού χώρου των Φιλίππων, ένα από τα πιο λαμπρά οικοδομήματα, τα ερείπια του οποίου δέσποζαν για αιώνες στη φημισμένη πόλη που ίδρυσε ο βασιλιάς Φίλιππος, έχει πλέον αναστηλωθεί και το τελικό αποτέλεσμα προκαλεί θαυμασμό.

Φορέας υλοποίησης του αναστηλωτικού έργου της Βασιλικής Β’ είναι η Διεύθυνση Αναστήλωσης του υπουργείου Πολιτισμού και εκτελέστηκε με επιτυχία, από την καβαλιώτικη τεχνική εταιρεία ΜΕ.CON. ΑΕ. Με τις επεμβάσεις που έγιναν στα ερείπια του μνημείου προστέθηκαν τμήματα του οικοδομήματος που είχαν γκρεμιστεί.

Με την ολοκλήρωση των έργων στη δυτική πλευρά του ναού, ο επισκέπτης μπορεί πλέον να δει πώς ήταν η είσοδος του ναού με τον νάρθηκα, ενώ σε μεγάλο βαθμό

αντιλαμβάνεται το μέγεθος του οικοδομήματος, την ομορφιά και τη μεγαλοπρέπειά του. Την ίδια στιγμή, οι παρεμβάσεις που έγιναν εξασφάλισαν τη στατικότατα του μνημείου από μελλοντικές καταστροφές καθώς τμήματα του διασωθέντος οικοδομήματος παρουσίαζαν προβλήματα φθοράς.

Για τις ανάγκες, μάλιστα, αυτής της ιδιότυπης αναστήλωσης χρησιμοποιήθηκαν υλικά που συνάδουν απόλυτα με το μνημείο ώστε να μην υπάρχει αλλοίωση της συνολικής εικόνας του. Στο πλαίσιο αυτό χρησιμοποιήθηκαν μαρμάρινοι λίθοι από παλιά λατομεία των Φιλίππων.

Τεχνικά λάθη οδήγησαν στην κατάρρευση

Η Βασιλική Β’ πιθανολογείται ότι κτίσθηκε το 550 μ.Χ. αλλά καταστράφηκε προτού ολοκληρωθούν οι εξωραϊστικές εργασίες του εσωτερικού χώρου, όταν κατέρρευσε ο κεντρικός τρούλος. Ο εντυπωσιακός αυτός ναός τελικά δεν λειτούργησε ποτέ. Η μέχρι σήμερα μελέτη οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πιθανόν το οικοδόμημα να θεμελιώθηκε επάνω σε παλαιότερη και μικρότερη βασιλική και αυτό δημιούργησε μια σειρά από κατασκευαστικά λάθη. Σύμφωνα με τους μελετητές, ο ναός είχε μια λαμπρή διακόσμηση, καθώς τα κιονόκρανα, τα επίκρανα και τα επιθήματα, που αποτελούν έξοχα δείγματα διακοσμητικής τέχνης, συμπεριλαμβάνονται στα πιο σημαντικά και τέλεια παραδείγματα πρώιμης βυζαντινής γλυπτικής και είναι άμεσα συγκρίσιμα με αντίστοιχα μέλη στην Αγία Σοφία της Κωνσταντινούπολης.

Ο σημερινός επισκέπτης της αρχαίας πόλης, γνωρίζοντας την ιστορία της κατασκευής του, μπορεί να αντιληφθεί την απογοήτευση και την πίκρα που ένιωσαν όλοι οι συντελεστές του -κτήτορες, αρχιτέκτονας, τεχνίτες, εργάτες. Η αποτυχία κατασκευής ενός μεγάλου και μεγαλοπρεπούς ναού στην πόλη που επισκέφθηκε, δίδαξε και φυλακίστηκε ο Απόστολος Παύλος, εδώ όπου βαπτίστηκε η πρώτη Ευρωπαία και Ελληνίδα και χριστιανή, η ισαπόστολος Αγία Λυδία η Φιλιππησία, είναι σίγουρο πως γέμισε με θλίψη τους κατοίκους.

Τα αναστηλωτικά έργα εξασφαλίζουν προστασία και ασφάλεια

Ο αρχαιολόγος Στάθης Ηλιάδης, που επέβλεψε τις εκτελούμενες εργασίες, μιλώντας στο ΑΠΕ-ΜΠΕ τονίζει πως «το μεγαλύτερο μέρος των εργασιών έχουν ολοκληρωθεί και το επόμενο διάστημα θα απομακρυνθούν και οι σκαλωσιές. Το έργο αναμένεται να παραδοθεί στη Διεύθυνση Αναστήλωσης του ΥΠΠΟ μέχρι τα τέλη του μήνα. Θεωρώ πως τα αναστηλωτικά έργα ανέδειξαν όλη τη μεγαλοπρέπεια του παλαιοχριστιανικού ναού και ταυτόχρονα τού εξασφαλίσουν προστασία και ασφάλεια για τα επόμενα χρόνια».
Πριν από έναν και πλέον αιώνα, το 1921, η Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή εκτέλεσε ένα εκτενές πρόγραμμα ανασκαφών επιχειρώντας να αναστηλώσει του πεσσούς (κολώνες) και με μεγάλο κόπο να αναδείξει μέρος της μεγαλοπρέπειας του ναού. Οι Γάλλοι μελετητές από νωρίς αντιλήφθηκαν ότι παρά την κατασκευαστική αστοχία που οδήγησε στην ακύρωση των σχεδίων του αρχιτέκτονα, η Βασιλική Β’ είναι ένα σπάνιο οικοδόμημα της παλαιοχριστιανικής εποχής.

Η τέλεση της πρώτης Θείας Λειτουργίας

Η πρώτη καταγεγραμμένη Θεία Λειτουργία, στα νεότερα χρόνια, τελέστηκε την Κυριακή των Μυροφόρων 22 Απριλίου 1934, από τον μακαριστό μητροπολίτη Φιλίππων Νεαπόλεως και Θάσου Χρυσόστομο (μετέπειτα αρχιεπίσκοπο Αθηνών) και υπάρχουν σχετικές φωτογραφίες δημοσιευμένες στο βιβλίο «ΦΙΛΙΠΠΟΙ 1914 – 2014 ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ ΓΑΛΛΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ». Η Θεία Λειτουργία του 1934 ήταν υπαίθρια και τελέστηκε πρωινές ώρες στα ερείπια της Βασιλικής Β’ με την παρουσία πλήθος κόσμου, όπως μαρτυρούν οι φωτογραφίες της εποχής.

Στα σύγχρονα χρόνια, ο μακαριστός μητροπολίτης Φιλίππων Νεαπόλεως και Θάσου Προκόπιος καθιέρωσε ανήμερα της εορτής του πολιούχου της Καβάλας Απόστολου Παύλου την υπαίθρια αγρυπνία στα ερείπια του παλαιοχριστιανικού ναού υπό το φως κεριών και αναμένων πυρσών. Ο ίδιος υπογράμμιζε ότι τα διάσπαρτα μάρμαρα είναι «λίθοι ζώντες» που κρατούν ζωντανή την ιστορία της αρχαίας πόλης των Φιλίππων και των σημαντικών γεγονότων που διαδραματίστηκαν σε αυτήν κατά την παρουσία του Απόστολου Παύλου αλλά και μετέπειτα, όταν οι πρώτοι χριστιανοί των Φιλίππων ξεκίνησαν να οργανώνουν την κοινότητά τους και να συστήνουν την πρώτη χριστιανική εκκλησία στην Ελλάδα.

Ο αρχαιολογικός χώρος των Φιλίππων, ενταγμένος από το 2006 στον Κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO, περνάει πλέον σε μια νέα εποχή τόσο με την αναστήλωση της Βασιλικής Β’ όσο και με τα εκτεταμένα έργα ενοποίησης που εκτελούνται από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Καβάλας – Θάσου και αναμένεται να αλλάξουν εντελώς την εικόνα της φημισμένης αρχαίας πόλης των Φιλίππων αναδεικνύοντας την πλούσια και πολυσήμαντη ιστορία του.

Πηγή: ΑΠΕ – ΜΠΕ/ Βασίλης Λωλίδης